

Цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право

УДК 339.9:502

Старовіт Оксана Миколаївна

аспірантка

Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності

Національної академії правових наук України

Starovit Oksana

Postgraduate Student of the

Scientific-Research Institute of Intellectual Property of

National Academy of Law Sciences of Ukraine

ORCID: 0000-0002-9465-3381

**МОДЕЛІ ОБМІНУ «ЗЕЛЕНИМИ» ТЕХНОЛОГІЯМИ: ЗАРУБІЖНИЙ
ДОСВІД ТА ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ В
УКРАЇНІ**

**MODELS OF «GREEN» TECHNOLOGY EXCHANGE: FOREIGN
EXPERIENCE AND PECULIARITIES OF TECHNOLOGY TRANSFER
IN UKRAINE**

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню механізмів обміну «зеленими» технологіями, пов'язаними зі зміною клімату, такі як патентні пули, патентні спільноти, відкриті ліцензії, суспільне надбання, відкриті інновації, гуманітарне або пільгове ліцензування, а також трансферу «зелених» технологій та особливостям ліцензійних договорів. Проаналізовано, що ефективна та своєчасна розробка та передача «зелених» технологій має вирішальне значення для узгоджених глобальних дій у напрямку вирішення проблем, пов'язаних із зміною клімату. Визначено, що для реалізації Цілей Сталого Розвитку необхідні «зелені» інноваційні*

рішення. Зазначено про важливість онлайн-платформи WIPO GREEN для обміну технологіями, яка підтримує глобальні зусилля для вирішення проблеми зміни клімату. У міжнародній практиці поширено укладання договорів про передачу (трансфер) технологій. Встановлено, що передача «зелених» технологій здійснюється за допомогою різних договорів предметом яких є трансфер технологій, а також одним із практичних вирішень питання щодо сприяння передачі «зелених» технологій розвиваючим країнам може бути узгоджено видачою ліцензії. При укладанні договорів предметом яких є передача майнових прав на технологію або її складові рекомендується визначити основні пункти, а саме: визначити вид договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, передбачити істотні умови. Визначено, що трансфер «зелених» технологій, або надання за ліцензією прав промислової власності регулюється різними індивідуально укладеними договорами. Проаналізовано, що державне регулювання у сфері трансферу технологій в Україні здійснює уповноважений орган з питань реалізації державної політики та встановлено, необхідність розробки Порядку погодження трансферу технологій, створених або придбаних за бюджетні кошти.

Ключові слова: *моделі обміну «зеленими» технологіями, трансфер технологій, ліцензійні договори, Цілі Сталого Розвитку, зміни клімату.*

Summary. *The article is devoted to the study of mechanisms for the exchange of green technologies related to climate change, such as patent pools, patent communities, open licenses, public domain, open innovation, humanitarian or preferential licensing, as well as the transfer of green technologies and the specifics of license agreements. It is analyzed that the effective and timely development and transfer of green technologies is crucial for concerted global action to address climate change. It is determined that green innovative solutions are needed to implement the Sustainable Development Goals. The importance of*

the WIPO GREEN online platform for technology exchange, which supports global efforts to address climate change, is emphasized. The conclusion of technology transfer agreements is widespread in international practice. It is established that the transfer of "green" technologies is carried out through various agreements, the subject matter of which is technology transfer, and one of the practical solutions to facilitate the transfer of "green" technologies to developing countries may be agreed upon by issuing a license. When entering into agreements where the subject matter is the transfer of proprietary rights to technology or its components, it is recommended to identify the main points, namely: to determine the type of agreement on the disposal of intellectual property rights, and to provide for essential terms and conditions. It is determined that the transfer of "green" technologies or the granting of industrial property rights under license is regulated by various individually concluded agreements. The author analyzes that the state regulation in the field of technology transfer in Ukraine is carried out by the authorized body for the implementation of state policy and establishes the need to develop a Procedure for approving the transfer of technologies created or acquired for budgetary funds.

Key words: *models of green technology exchange, technology transfer, license agreements, Sustainable Development Goals, climate change.*

Постановка проблеми. Інноваційна політика різних країн світу спрямована сьогодні на стимулювання заохочення інвестицій в створення та поширення «зелених» технологій, що сприятливо впливають на навколишнє середовище. Вирішення цього завдання обов'язково вимагає колективних зусиль і спільних ініціатив щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них. Патентування об'єктів права інтелектуальної власності стимулює залучення інвестицій в «зелені» інновації та сприяє швидкому і глобальному розповсюдженню нових технологій і знань. Ефективна патентна охорона в країнах, які одержують технології – шляхом

обміну, може сприяти міжнародній передачі «зелених» технології з приватного сектора та позитивно впливати на встановлення технологічних партнерських зв'язків. Виникає закономірне питання як найкраще управляти та розпоряджатися правами інтелектуальної власності на «зелені» технології, щоб забезпечити оптимальні результати як для винахідників, так і для суспільства в цілому. Відповідні структури співпраці та засоби об'єднання й спільного використання технологій характеризуються певними механізмами співробітництва. Оскільки один продукт або процес може поєднувати проривні дослідження, виробничі ноу-хау, наступні налаштування та вдосконалення на місцях, які можуть значно підвищити практичну ефективність певної технології та створення шляхів для розробки та розповсюдження готових технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці дослідження щодо правового регулювання відносин у сфері трансферу технологій присвячено низку праць, таких вчених, як А.О. Козинець [13], Г.О. Андрощук [14], Н.П. Корогод [15], О.П. Орлюк [15], Б.М. Падучак [16], Ю.Є. Атаманова [17], Т.В. Ярошевська [18], Ю.М. Капіца [5] та інші. Водночас, попри значну кількість наукових праць, питання щодо механізмів обміну «зеленими» технологіями, а також трансферу «зелених» технологій не досліджувалося.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Проаналізувати міжнародний досвід моделей обміну «зеленими» технологіями, оскільки потреба в розповсюдженні технологій і складність деяких технологій, критичних для боротьби зі зміною клімату, призводить до пошуку рішень як найкраще організувати інноваційні структури та які заходи необхідно здійснити для передачі та використання технологій з урахуванням чинних норм національного і міжнародного законодавства.

Виклад основного матеріалу. В даний час моделі обміну технологіями поділяються на декілька категорій, а саме: патентні пули,

патентні спільноти, інновації з відкритим вихідним кодом, відкриті ліцензійні угоди, зобов'язання про відмову від претензій. Як правило, вони розробляються на добровільних засадах власниками технологій, які розуміють, що переваги від об'єднання технологій з кількох джерел переважають будь-які негайні переваги жорсткого обмеження доступу до їхніх технологій. У цих випадках існує загальний стимул ділитися технологіями, що мають спільний стандарт, де спільні інтереси спонукали компанії до створення патентних пулів або спільних ліцензійних схем [1, с. 5, 6].

Зазвичай патентних ліцензій часто буває недостатньо, оскільки в більшості випадків впровадження технології неможливе без передачі ноу-хау, комерційної таємниці. З цієї причини пакетні (гібридні) технологічні ліцензії, предметом яких є патенти, авторські права та ноу-хау, комерційна таємниця, використовуються багатьма підприємствами. Такі пакетні ліцензії можуть поєднуватися з угодами про навчання персоналу ліцензіатів. Метою передачі технологій є створення більш рівних конкурентних умов між ліцензіаром та ліцензіатом, щоб ліцензіат став активним учасником постійного розвитку та вдосконалення технології. Таке ліцензування має успіх, оскільки воно ґрунтується на взаємних інтересах. Ліцензіат не є пасивним набувачем прав інтелектуальної власності на технологічну продукцію, а стає зацікавленим в розвитку технології [2, с. 19].

Патентовласники можуть брати участь в патентному пулі, тоді вони погоджуються надавати один одному ліцензії на свої технології, деякі з них називаються «схемою спільного ліцензування». Технологія, яка може мати справу, наприклад, з енергозбереженням, запобіганням забрудненню, рециркуляцією або збереженням води, потім може застосовуватися більш широко, удосконалюючи при цьому технології. «Патентні пули є мережевими господарськими структурами, у рамках яких реалізуються відкриті інновації, тобто суб'єкти господарювання комерціалізують не

тільки власні технологічні рішення, а й інновації з інших – зовнішніх джерел» [3, с. 153].

Модель обміну технологіями, яка більш широка за обсягом виступає патентна спільнота, яка дозволяє власникам технологій закладати свої запатентовані технології для широкого використання без сплати роялті – зазвичай при дотриманні певних загальних умов. Наприклад, ініціатива Eсо-Patent Commons [4], яку очолила ІВМ існувала з 2008 р. по 2016 р включала патенти на екологічно чисті технології, в якій брали участь компанії, які юридично зобов'язувалися не відстоювати свої патентні права по відношенню до тих, хто впроваджував технологію для отримання екологічних переваг [1, с. 6]. Проте в цій ініціативі брали участь приватні компанії і вона не була орієнтованою на потенційних користувачів технологій, тому виникли деякі питання з її реалізацією.

Враховавши недоліки, які виникли при впровадженні ініціативи Eсо-Patent Commons, у 2013 році Всесвітньою організацією інтелектуальної власності було створено платформу WIPO GREEN [3] – яка є одним із вкладів в реалізацію цілей сталого розвитку, сформульованих в Порядку денному ООН у сфері сталого розвитку на період до 2030 року. WIPO GREEN відрізняється від Commons кількома важливими моментами. По-перше, платформа містить у своїй базі даних як запатентовані зелені технології, так і взаємні технологічні «потреби». Для підвищення ефективності програми передбачаються заходи з пошуку партнерів і технологічні виставки, щоб об'єднати ці групи. По-друге, всебічно відстежується успішність платформи та за необхідності вносяться корективи. Платформа WIPO GREEN має комплексний характер, оскільки забезпечує доступ до додаткових важливих ресурсів, таких як ноу-хау, джерела фінансування, допомагає з подачею заявок на патенти, а також послугами арбітражу та посередництва ВОІВ за зниженою ціною [4]. Це онлайн-платформа для обміну технологіями, яка підтримує глобальні

зусилля для вирішення проблеми зміни клімату, об'єднуючи постачальників та зацікавлених осіб і користувачів «зелених», екологічно чистих технологій. Завдяки своїй базі даних, мережі і заходам WIPO GREEN об'єднує ключових гравців, щоб стимулювати інновації та розповсюдження екологічно чистих технологій. Метою WIPO GREEN є створення глобальної мережі просування партнерські відносини з компаніями, які прагнуть запропонувати пакет, що включає всі важливі елементи: патентні ліцензії, ноу-хау, комерційну таємницю, технічну документацію, навчання тощо. Комплексний технологічний пакет, дозволяє ліцензіату ефективно освоїти передану технологію. Ліцензіат також матиме змогу ділитися власною компетенцією та досвідом, наприклад, шляхом створення адаптаційних рішень або розробки удосконалень чи похідних робіт і надання змістовних ліцензій для переданої технології щодо задоволення місцевих потреб [2, с. 23].

В деяких країнах такий вид ліцензування як *відкриті ліцензії*, передбачає зниження офіційних зборів для власників патентів, які погоджуються зробити свою запатентовану технологію доступною кожному, хто запитує ліцензію, на умовах, які можуть бути узгоджені або визначені органами влади. Патентне відомство Великобританії, наприклад, веде базу даних запатентованих технологій, які схвалені як доступні для отримання відповідної ліцензії, включаючи технології альтернативного палива, запатентовані великими автомобільними компаніями [1, с. 6]. Замість того, щоб анулювати або відмовитись від своїх патентів, власники патентів можуть вирішити зробити свою технологію широкодоступною, шляхом *юридичного зобов'язання не заявляти про свої патентні права* проти тих, хто використовує цю технологію. Це може бути обмежено конкретним використанням технології (наприклад, для специфічного екологічного використання), обмежено певними географічними межами (наприклад, країнами, що перевищують певний середній рівень доходу), або

за умови, що особа, яка використовує технологію, робить доступними вдосконалення або похідні винаходи на аналогічних умовах (в сенсі «суспільного надбання») [1, с. 6].

Наступний вид ліцензування, який розглянемо, це «гуманітарне або пільгове ліцензування», такий тип технологічної політики ліцензування передбачає досить сприятливі або безкоштовні умови для певних бенефіціарів, наприклад, для одержувачів з країн, що розвиваються, програм соціального маркетингу або громадських, благодійних ініціатив [1, с. 6]. В свою чергу, «суспільне надбання» характеризується розміщенням технологій безпосередньо у відкритому доступі, є одним із шляхів їх передачі та розповсюдження. Часто технології запатентовуються у відносно невеликій кількості країн, фактично передаючи їх у суспільне надбання у всіх інших країнах відразу після публікації заявок на патент. Нові технології можуть передаватися у загальнодоступне надбання, отже, кожен може вільно користуватися ними без правових обмежень (якщо, звичайно, не застосовуються норми охорони праці, охорони навколишнього середовища, етичні чи інші норми), простим актом їх публікації чи іншим способом передачі для громадськості. Спеціальні засоби пошуку патентів можуть ідентифікувати ті технології, які увійшли до суспільного надбання, коли патенти втрачають чинність або закінчуються [1, с. 6].

Однією з важливих моделей обміну в сфері зелених технологій є відкриті інновації. Вони поєднують внутрішні і зовнішні ідеї, а також внутрішні і зовнішні шляхи виходу на ринок для просування розробки нових технологій підкреслюючи зацікавленість багатьох фірм в пошуку синергізму і співпраці з іншими учасниками, які працюють над відповідними технологіями. В свою чергу, спільне виробництво, базується на спільних ресурсах та відноситься до розробки нових продуктів через широко поширені мережі співпраці без формальної ієрархії, яке часто використовує почуття колективної мети, наприклад, онлайн-енциклопедія

Вікіпедія. Ці інноваційні моделі можуть бути застосовані до деяких технологічних інновацій, пов'язаних із зміною клімату [1, с. 7].

«У міжнародній практиці поширено укладання договорів про передачу (трансфер) технологій, а саме: передачу або надання за ліцензією всіх форм промислової власності, за виключенням торговельних марок і комерційних найменувань, у тих випадках коли вони не є частиною угод про трансфер технологій; надання ноу-хау і технічного досвіду у вигляді техніко-економічних обґрунтувань; передачу технологічних знань, необхідних для монтажу, експлуатації і функціонування підприємства та обладнання, а також виконання проектів «під ключ»; надання технологічних знань, необхідних для придбання, монтажу і використання машин, обладнання, проміжних товарів і/або сировинних матеріалів придбаних шляхом закупівель, оренди або яким небудь іншим шляхом; передачу технічного змісту угод про промислове і технічне співробітництво. При цьому під технологією розуміють «систематизовані знання для випуску відповідної продукції, для застосування відповідного процесу або надання відповідних послуг» [5, с. 44].

При підготовці договорів щодо передачі «зелених» технологій важливим є визначення виду договору, найпоширеніші з них є договір про трансфер технологій (договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності) чи ліцензійний договір. Щодо предмету ліцензійного договору, необхідно встановити як використовувати технологію, фінансові умови та ризики, які можуть виникнути як для ліцензіара так і для ліцензіата; певні положення про укладення договору, якщо договір буде розірвано - як вирішуватимуться суперечки і як інтерпретувати договір; також в договорі можна визначити умови чи будуть вирішуватися суперечки в суді чи арбітражі та яке законодавство застосовується, якщо договірні сторони знаходяться в різних юрисдикціях.

Розглянемо особливості предмету ліцензійного договору щодо трансферу «зелених» технологій, за яким передаються права на винахід, або на використання об'єкта, який охороняється правами інтелектуальної власності (ПІВ) та його істотні умови. Отже, якщо предметом ліцензії є один або декілька інших об'єктів ПІВ (зокрема, об'єкт авторського права, яке захищає наприклад програмне забезпечення), оригінальна технічна документація або база даних, промисловий зразок, торговельна марка, то це зазначається в ліцензійній угоді [6, с. 4]. Якщо предмет ліцензії включає роботи, захищені авторським правом, в ліцензії має бути вказано, що ліцензія надає одне або декілька з наступних прав: «відтворювати, копіювати, демонструвати, модифікувати, продавати, передавати, перекладати, робити похідні твори тощо». Якщо предмет ліцензії включає патент, то у ліцензії повинно бути зазначено, що ліцензіар надає права на одне або декілька з наступного: «виробляти, використовувати, пропонувати на продаж, продавати, імпортувати», виключне право, спільно з ліцензіаром або невиключне. Також в ліцензії слід вказати термін використання та чи є право надавати субліцензії. Необхідно передбачити для ліцензіара, який надає виключну ліцензію, яким чином захистити свій інтерес у разі нечесного та/або неефективного ліцензіата (наприклад про обов'язок ліцензіата використовувати об'єкт певним способом, в ті строки на які видається ліцензія або звіт про ефективність).

Особливістю ліцензійного договору щодо трансферу «зелених» технологій може бути надання ліцензіатом звіту про ефективність використання технології ліцензіару щодо досягнення конкретних цілей направлених на пом'якшення клімату, зменшення забруднення в різних країнах, та цілей спрямованих на досягнення екологічного майбутнього (цілі та стандарти можуть бути прописані в угоді).

Ліцензійні обмеження в договорі щодо трансферу «зелених» технологій включають наступні пункти: географічна територія (наприклад

Україна, але не Європа); період часу (наприклад, три роки); сфера використання (наприклад для виробництва біодизеля, а не для інших промислових олій), надання ліцензії відбувається на будь-яку сферу використання або лише у зазначеній галузі використання; відповідно до попередніх прав Ліцензіата (вказати, якщо такі є); відповідно до права Ліцензіара (виробляти, використовувати, експортувати, імпортувати, продавати); ліцензія передбачає роялті або одноразовий платіж.

Право на надання субліцензій третім сторонам щодо трансферу «зелених» технологій також має ряд важливих варіантів, які повинні бути враховані сторонами при наданні цієї частини ліцензії. Субліцензіатами можуть бути хто завгодно чи можуть бути обмежена коло осіб, наприклад, тільки сторони, пов'язані з ліцензіатом; тільки афілійовані особи ліцензіата; тільки вказана кількість третіх осіб; або тільки сторони, попередньо схвалені власником ліцензії. Тобто Ліцензіат може надавати субліцензії: - будь-який інший стороні; - обмеженій кількості сторін; - афілійованим особам Ліцензіата; - третім особам, попередньо схваленим Ліцензіаром; - кандидатам Ліцензіара; - винагорода, яка підлягає для передачі Ліцензіару; - копії субліцензії повинні бути надані Ліцензіару; - за інших умов [7].

Наступним істотним пунктом ліцензійного договору щодо трансферу «зелених» технологій є будь-які удосконалення, зроблені і/або запатентовані (ким і оплачені ким) протягом терміну дії ліцензії ліцензіаром або ліцензіатом, а також які зобов'язання присутні в угоді щодо того, чи включати майбутні технології в права на справжню ліцензію або майбутні технології зберігаються за власником ліцензії. Важливою істотною умовою при передачі зелених технологій в ліцензійному договорі є фінансові умови, тут можуть бути перераховані роялті, проміжні платежі, тип валюти, визначення обмінного курсу і питання пайової участі, а також питання про мінімальні річні платежі, що особливо важливо в разі виключної ліцензії.

Також цей пункт включає розподіл ризиків, таких як гарантії, відшкодування збитків та страхування.

Отже, кожна ліцензія, що стосується трансферу «зелених» технологій буде мати свій власний набір визначень. Однак кожен пункт, якщо до нього не звертатися з обережністю і передбачливістю, може привести до угоди, яка буде більш ніж незадовільною для однієї або обох сторін. Одним із особливих пунктів ліцензійного договору для трансферу «зелених» технологій є можливість отримання Ліцензіаром звіту про використання технології відповідно до укладеного ліцензійного договору, оскільки це допоможе оцінити чи досягнуті конкретні цілі, так як сторони договору можуть визначити цілі та стандарти, а також узгодити конкретні процедури звітності, на які технологія направлена. Отже, можна поступово досягти Цілей Сталого розвитку, в якому трансфер «зелених» технологій, особливо для країн, що розвиваються відіграє важливу роль.

Відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» на 2011-2023 роки [8] до стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності належать освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, альтернативних джерел енергії, широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони довкілля, які співвідносяться з Цілями Сталого Розвитку [9], затвердженими Генеральною Асамблеєю ООН у 2015 році. Указом Президента [10] постановлено забезпечити дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року з урахуванням специфіки розвитку України з метою забезпечення національних інтересів.

Більшості з поставлених Цілей Сталого Розвитку необхідні «зелені» інноваційні рішення. Трансфер «зелених» технологій, або надання за ліцензією прав промислової власності регулюється різними індивідуально укладеними договорами.

Слід зауважити, що в Україні правове регулювання договорів про трансфер технологій регламентується відповідно до Закону «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (далі Закону), Цивільного кодексу України та іншими нормативно-правовими актами.

В ст.1 Закону вказано, що договір про трансфер технології – це договір, який укладений у письмовій формі між особами, яким належать та/або яким повністю чи частково передаються майнові права на технологію або її складові; трансфер технології – це передача технології, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових; технологія – це результат науково-технічної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг [11].

Доцільно зазначити, що технологія може бути втілена як в одному визначеному об'єкті (наприклад, винахід, ноу-хау, твір у вигляді науково-технічної документації), так і в декількох, технологія розпізнавання образів може являти собою декілька винаходів, корисних моделей тощо. В такому випадку технологія розкомплектується на окремі елементи та складові технології. В предметі договору про трансфер технології чітко вказується в якому об'єкті втілено технологію і на які складові технологія розподіляється.

Під час передачі (трансферу) технологій укладаються договори, визначені Цивільним кодексом України, щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності з урахуванням вимог статті 19 цього Закону. Разом з договором про трансфер технологій можуть укладатися договори про: гарантії осіб, які передають технології та їх складові,

стосовно можливості досягнення економічних показників і виробництва продукції із застосуванням цих технологій та складових; гарантії осіб, які передають технології та їх складові, стосовно конфіденційності та нерозголошення інформації третім особам; проведення комплексу інженерних, екологічних або інших робіт, необхідних для застосування технологій та їх складових; обслуговування обладнання. Перелік істотних умов в договорах про трансфер технологій вказано в статті 19 Закону.

Відповідно до ст. 1107 ЦК України окремими видами договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності є ліцензія та ліцензійний договір. Крім того, ст. 1109 ЦК України визначає наступні умови, які є необхідними при укладенні ліцензійних договорів: вид ліцензії, сфера використання об'єкта права інтелектуальної власності (конкретні права, що надаються за договором, способи використання зазначеного об'єкта, територія та строк, на які надаються права, тощо), розмір, порядок і строки виплати плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також інші умови, які сторони вважають за доцільне включити у договір [12].

В свою чергу, процес трансферу технологій включає передачу знань, методів управління і виробництва. Тому трансфер технологій, включаючи «зелені» технології, має наступні основні етапи: ідентифікація необхідності в технології і об'єкта продажу; аналіз витрат, пов'язаних з придбанням технологій; інформаційний пошук; порівняння, вибір; діалог між продавцями і покупцями технології; підписання договору і передача технології; застосування технології [2].

Відповідно до статті 21 Закону не допускається укладення договорів про трансфер технологій, які передбачають: ввезення в Україну технологій та їх складових, які можуть завдати шкоди навколишньому природному середовищу або здоров'ю людей; здійснення виплат, що значно перевищують ціну технології та її складових; встановлення зобов'язань

щодо придбання в особи, яка передає технологію та/або її складові, сировини, напівфабрикатів, обладнання та його комплектувальних частин, що не застосовуються під час виробництва відповідної продукції; встановлення зобов'язань щодо переважного продажу продукції, виготовленої із застосуванням технології, покупцям, визначеним особою, яка передає цю технологію, та використання визначеного нею персоналу; заборону або обмеження експорту продукції, виготовленої із застосуванням технології; встановлення зобов'язань щодо використання запатентованого об'єкта права інтелектуальної власності, який не використовується у процесі застосування технологій та інше.

Слід зауважити, що формами державного регулювання у сфері трансферу технологій є державна експертиза технологій, які закуповуються за бюджетні кошти, а також технологій, створених або придбаних за бюджетні кошти, які передаються юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам - іноземцям або особам без громадянства. «Однією з основних проблем, що виникають у процесі інноваційної діяльності закладів вищої освіти та наукових установ, що зумовлені низьким рівнем впровадження та інвестиційної привабливості результатів наукової діяльності є відсутність нормативно врегульованої процедури погодження трансферу та реєстрація технологій, створених або придбаних за бюджетні кошти, які передаються юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям або особам без громадянства» [13, с. 123]. Після отримання висновку державної експертизи уповноважений орган з питань реалізації державної політики приймає рішення щодо погодження трансферу технологій, її складових, створених або придбаних за бюджетні кошти юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам іноземцям та вносить дані про технології та її складові до Державного реєстру переданих технологій. Кабінет Міністрів України визначає Порядок погодження

трансферу та реєстрацію технологій створених або придбаних за бюджетні кошти, проте, як зазначає Кодинець А.О. «наразі відсутній Порядок погодження трансферу технологій, створених або придбаних за бюджетні кошти, що унеможлиблює, з одного боку, державний контроль за трансфером технологій, створених за бюджетні кошти закладами вищої освіти на користь нерезидентів, та з іншого боку, не допускає можливість їх комерціалізації самими закладами вищої освіти на підставі договірних відносин з іноземними контрагентами» [13, с. 123]. В свою чергу «забезпечення охорони за кордоном створених в Україні об'єктів ІВ має здійснюватися з дотриманням норм законодавства, що регулюють питання національної безпеки в області охорони промислової власності. Неконтрольований витік з України інноваційних технічних рішень за кордон здійснює негативний вплив на економічну безпеку держави» [14, с. 22]. Отже, відсутність механізму експертизи технологій, реєстрації технологій, Порядку погодження трансферу та реєстрацію технологій створених або придбаних за бюджетні кошти, які передаються юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам - іноземцям або особам без громадянства може перешкоджати трансферу «зелених» технологій, розвитку «зеленої» інфраструктури, залученню інвестицій у сферу трансферу «зелених» технологій та визначенню найбільш ефективних шляхів використання та трансферу «зелених» технологій та їх складових.

Варто зазначити, що вагомим чинником щодо ефективного управління інтелектуальною власністю є «зниження витрат бюджетних коштів на державні закупівлі у сфері трансферу технологій, підвищення ефективності їх витрачання; здійснення закупівель, у першу чергу, міжнародних, за справедливою ціною» [15, с. 174].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Враховуючи вищевказане, слід зазначити, що в міжнародній практиці існують моделі обміну «зеленими» технологіями для вирішення проблем зміни клімату, які

є численними та різноманітними. Оскільки «зелені» технології зазвичай включають не один винахід, а цілі системи, які включають ноу-хау, товари, послуги, обладнання, а також організаційні та управлінські процедури, то передача технологій може здійснюватися відповідно до договору про трансфер технологій, або за допомогою ліцензійних договорів. В Україні особливостями правового регулювання при передачі (трансфері) «зелених» технологій є те, що укладення вказаного виду договорів регламентується Законом України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», ЦК України щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності та іншими нормативно правовими актами. Передача «зелених» технологій здійснюється за допомогою різних договорів предметом яких є трансфер технологій. При укладанні договорів предметом яких є передача майнових прав на технологію або її складові рекомендується визначити основні пункти, а саме: визначити вид договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, передбачити істотні умови відповідно до ЦК України, передбачити істотні та обов'язкові умови передбачені Законом України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» та обов'язково враховувати обмеження, перелік яких міститься в статті 21 Закону, оскільки включення умов наведених в статті призведе до недійсності правочину та її складових. Затвердження Порядку погодження трансферу та реєстрації технологій створених або придбаних за бюджетні кошти, які передаються юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам - іноземцям або особам без громадянства сприятиме кращому регулюванню діяльності у сфері трансферу технологій та укладенню договорів пов'язаних з трансфером «зелених» технологій.

Перспективою подальших досліджень будуть питання, пов'язані зі застосування примусової ліцензії чи державного дозволу на використання

«зелених» технологій пов'язаних зі зміною клімату для досягнення цілей сталого розвитку.

Література

1. WIPO MAGAZINE / Special Edition World Intellectual Property Day / Sharing technology to meet a common challenge / Geneva. April. 2009. No 2. P. 32. URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2009/02/article_0002.html (дата звернення: 14.02.2023).
2. Report of AIPPI's Standing Committee on IP & Green Technology entitled «Climate Change and Environmental Technologies – The Role of Intellectual Property, esp. Patents». 2014. P. 1–29. URL: <https://aippi.org/about-aippi/committees/ip-and-green-technology/> (дата звернення: 14.02.2023).
3. Олефір А. О. Правові засади створення та діяльності патентних пулів // Часопис Київського університету права / Проблеми цивільного та підприємницького права в Україні. 2016/1. С. 151-159.
4. Christopher J. Clugston. Vermont Journal of Environmental Law. Ecoperspectives Blog. Eco-Patent Commons and WIPO Green Project. URL: <https://vjel.vermontlaw.edu/the-infamous-failure-of-the-eco-patent-commons-and-the-quiet-success-of-the-wipo-green-project-what-we-can-learn-about-disseminating-green-tech-to-developing-countries> (дата звернення: 14.02.2023).
5. Капіца Ю.М. Трансфер технологій та охорона інтелектуальної власності в наукових установах: монографія / Ю.М. Капіца, К.С. Шахбазян, Д.С. Махновський, І.І. Хоменко / За ред. І.М. Капіци. К. : Центр інтелектуальної власності та передачі технологій НАН України, 2015. 431 с.

6. WIPO GREEN Network: Licensing checklist. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/network/index.html#licensing> (дата звернення: 14.02.2023).
7. IP Handbook Checklist Prepared for agriculture, but can easily be developed into a generic list with special annotations in future that are specific to agriculture, climate tech, health, etc. URL: <http://www.iphandbook.org/handbook/ch11/p11/> (дата звернення: 14.02.2023).
8. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 05.05.2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#n62> (дата звернення: 14.02.2023)
9. Глобальний договір ООН в Україні. Цілі сталого розвитку. URL: <https://globalcompact.org.ua/pro-nas/tsili-stijkogo-rozvytku/> (дата звернення: 14.02.2023).
10. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 14.02.2023).
11. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 9 грудня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text> (дата звернення: 14.02.2023).
12. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV із змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (дата звернення: 14.02.2023).
13. Козинець А. О. Правові засади комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності закладів вищої освіти: проблеми теорії та практики. Цифрова трансформація та цифрова економіка в умовах воєнного стану: аспекти інтелектуальної власності: Збірник матеріалів V Всеукр. наук.-практ.

- конф. з проблем економіки інтелектуальної власності, 27 травня 2022 року. Київ : Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України, 2022. С. 125–129.
14. Андрощук Г. О. Патентна міграція в міжнародному трансфері технологій: аспекти технологічної безпеки. Питання інтелектуальної власності у сфері трансферу технологій: Збірн. наук. прац. IV Всеукр. наук.-практ. конф.-семін. з пробл. екон. інтел. власн., 21 травня 2021 р., Київ : Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України, 2021. С. 12-24.
15. Орлюк О. П., Корогод Н. П. Удосконалення системи управління інтелектуальною власністю в Україні. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. № 6. С. 169-179.
16. Падучак Б. М. Деякі аспекти істотних умов договорів про трансфер технологій. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : Збірник наукових праць. Маріуполь. ДВНЗ «ПДТУ». 2014. № 10. Том 2. С. 65-71.
17. Атаманова Ю. Є. Законодавче забезпечення комерціалізації результатів наукових досліджень вищими навчальними закладами: стан та проблеми. Актуальні проблеми правового регулювання обороту і захисту інтелектуальної власності в умовах інноваційного розвитку. Правове забезпечення комерціалізації результатів досліджень і розробок: матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 22 травня 2012 р. / редкол. : С.М. Прилипко, Ю.Є. Атаманова, Д.В. Задихайло. Х. : НДІ ПЗІР, 2012. С. 98-103.
18. Ярошевська Т. В. Загальнотеоретичні аспекти у сфері передавання технологій // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція. 2015. № 14. Том 2. С. 12-15.

References

1. WIPO MAGAZINE / Special Edition World Intellectual Property Day / Sharing technology to meet a common challenge / Geneva. April. 2009. No 2. P. 32. URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2009/02/article_0002.html (date of application: 14.02.2023).
2. Report of AIPPIs Standing Committee on IP & Green Technology entitled «Climate Change and Environmental Technologies – The Role of Intellectual Property, esp. Patents». 2014. R. 1–29. URL: <https://aippi.org/about-aippi/committees/ip-and-green-technology/> (date of application: 14.02.2023).
3. Olefir A. O. Pravovi zasady stvorennia ta diialnosti patentnykh puliv // Chasopys Kyivskoho universytetu prava / Problemy tsyvilnoho ta pidpriemnytskoho prava v Ukraini. 2016/1. C. 151-159.
4. Christopher J. Clugston. Vermont Journal of Environmental Law. Ecoperspectives Blog. Eco-Patent Commons and WIPO Green Project. URL: <https://vjel.vermontlaw.edu/the-infamous-failure-of-the-eco-patent-commons-and-the-quiet-success-of-the-wipo-green-project-what-we-can-learn-about-disseminating-green-tech-to-developing-countries> (date of application: 14.02.2023).
5. Kapitsa Yu.M. Transfer tekhnolohii ta okhorona intelektualnoi vlasnosti v naukovykh ustanovakh: monohrafiia / Yu.M. Kapitsa, K.S. Shakhbazian, D.S. Makhnovskiy, I.I. Khomenko / Za red. I.M. Kapitsy. K. : Tsentri intelektualnoi vlasnosti ta peredachi tekhnolohii NAN Ukrainy, 2015. 431 s.
6. WIPO GREEN Network: Licensing checklist. URL: <https://www3.wipo.int/wipogreen/en/network/index.html#licensing> (date of application: 14.02.2023).
7. IP Handbook Checklist Prepared for agriculture, but can easily be developed into a generic list with special annotations in future that are specific to

- agriculture, climate tech, health, etc. URL: <http://www.iphandbook.org/handbook/ch11/p11/> (date of application: 14.02.2023).
8. Pro priorytetni napriamy innovatsiinoi diialnosti v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 05.05.2023 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#n62> (date of application: 14.02.2023)
 9. Hlobalnyi dohovir OON v Ukraini. Tsili staloho rozvytku. URL: <https://globalcompact.org.ua/pro-nas/tsili-stijkogo-rozvytku/> (date of application: 14.02.2023).
 10. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku» vid 30.09.2019 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (date of application: 14.02.2023).
 11. Zakon Ukrainy «Pro derzhavne rehuliuвання diialnosti u sferi transferu tekhnolohii» vid 9 hrudnia 2015 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text> (date of application: 14.02.2023).
 12. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 № 435-IV iz zminamy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (date of application: 14.02.2023).
 13. Kodynets A. O. Pravovi zasady komertsializatsii obiektiv intelektualnoi vlasnosti zakladiv vyshchoi osvity: problemy teorii ta praktyky. Tsyfrova transformatsiia ta tsyfrova ekonomika v umovakh voiennoho stanu: aspekty intelektualnoi vlasnosti: Zbirnyk materialiv V Vseukr. nauk.-prakt. konf. z problem ekonomiky intelektualnoi vlasnosti, 27 travnia 2022 roku. Kyiv : Naukovo-doslidnyi instytut intelektualnoi vlasnosti NAPrN Ukrainy, 2022. S. 125–129.
 14. Androshchuk H. O. Patentna mihratsiia v mizhnarodnomu transferi tekhnolohii: aspekty tekhnolohichnoi bezpeky. Pytannia intelektualnoi

- vlasnosti u sferi transferu tekhnolohii: Zbirn. nauk. prats. IV Vseukr. nauk.-prakt. konf.-semin. z probl. ekon. intel. vlasn., 21 travnia 2021 r., Kyiv : Naukovo-doslidnyi instytut intelektualnoi vlasnosti NAPrN Ukrainy, 2021. S. 12-24.
15. Orliuk O. P., Korohod N. P. Udoskonalennia systemy upravlinnia intelektualnoiu vlasnistiu v Ukraini. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti. 2020. № 6. S. 169-179.
 16. Paduchak B. M. Deiaki aspekty istotnykh umov dohovoriv pro transfer tekhnolohii. Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti : Zbirnyk naukovykh prats. Mariupol. DVNZ «PDTU». 2014. № 10. Tom 2. S. 65-71.
 17. Atamanova Yu. Ye. Zakonodavche zabezpechennia komertsializatsii rezultativ naukovykh doslidzhen vyshchymy navchalnymy zakladamy: stan ta problemy. Aktualni problemy pravovoho rehuliuвання oborotu i zakhystu intelektualnoi vlasnosti v umovakh innovatsiinoho rozvytku. Pravove zabezpechennia komertsializatsii rezultativ doslidzhen i rozrobok: materialy nauk.-prakt. konf., m. Kharkiv, 22 travnia 2012 r. / redkol. : S.M. Prylypko, Yu.Ie. Atamanova, D.V. Zadykhailo. Kh. : NDI PZIR, 2012. S. 98-103.
 19. Iaroshevska T. V. Zahalnoteoretychni aspekty u sferi peredavannia tekhnolohii // Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser. : Yurysprudentsiia. 2015. № 14. Tom 2. S. 12-15.